

Kunnskapsdepartementet - Universitets- og
høyskoleavdelingen
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår referanse
15/00024-3
Deres referanse
15/162

Vår dato
09.02.2015
Deres dato
08.01.2015

NHHs høringsuttalelse om nytt «finansieringssystem for universiteter og høyskoler»

Norges Handelshøyskole støtter langt på vei hovedlinjene i utvalgets innstilling om nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler, og at det gjøres relativt små endringer i eksisterende systemer. Det er viktig at systemet er enkelt og robust. Her støtter vi flere forslag knyttet til UKP-avtalen, publisering, studiekvalitet og finansiering, forskningskvalitet og forskningsfinansiering, insentiver knyttet bl.a. til EU og samfunns- og næringslivskontakt. Dette er kommentert i punktene 1-6, men med merknader blant annet til beregning av publiseringspoeng og forslag til en modifikasjon.

NHH er imidlertid mer i tvil med hensyn til to andre sentrale konklusjoner i utvalgets innstilling. Dette gjelder for det første påstanden om at finansieringssystemet ikke har hatt noen negative effekter på utdanningstilbudet i Norge. Videre gjelder det påstanden om at bevilgningene på tvers av institusjoner er rimelig, med andre ord at det ikke er åpenbare skjevfordelinger av basiskomponenten. Disse to problemstillingene diskuteres nærmere i punktene 7-8.

1. UKP-avtalen

- NHH mener UKP-avtalen er et interessant forslag som kan være med på å gjøre styringsdialogen mer forpliktende. Evalueringen av denne avtalen bør være transparent, samtidig som dokumentasjonsmengden er håndterlig og ikke for byråkratisk.

2. Publisering

- I rapporten legger ekspertgruppen opp til at publisering på nivå 2 vektet høyere enn i dag. NHH støtter denne vurderingen. Ressursmengden som går med til å publisere på nivå 2 er vesentlig høyere enn på nivå 1. NHH mener at en åpen ramme for nivå 2 antakelig ville gitt ytterligere insentiver i retning kvalitetspubliseringer i sektoren. NHH er for øvrig enig med ekspertgruppen i at publiseringskanalene innen nivå 1 og 2 må gjennomgå på nytt for å sikre a) tilstrekkelig faglig kvalitet og impact på nivå 2 journaler, b) noenlunde lik andel/antall nivå 2 journaler innen hvert fagfelt og c) sikre et minimum av faglig kvalitet for å komme med på nivå 1. Variasjonen på publiseringskanalene på nivå 1 er i dag for stor. Mulighetene for å publisere på nivå 2 varierer for mye på tvers av fagområder.
- Ekstra uttelling for publisering i særlig anerkjente kanaler: NHH mener forslaget er interessant, men at retningen på dette insentivet er for lik punktet over som gjelder økt vektning på nivå 2. NHH ser derfor heller at departementet utreder et insentiv som premierer forskning med høy «impact». Rapporten som ekspertutvalget viser til, konkluderer også med at Norge har for lite

gjennombruddsforskning. Et insentiv som premierer mye sitert forskning ville bidra til å gi finansieringssystemet ønsket retning på dette området. Siteringsdatabasene som er nødvendig for å utarbeide en slik indikator, blir stadig mer omfattende. Det er derfor grunn til å tro at det vil bli mulig å utvikle en slik indikator.

- NHH er skeptisk til ekspertutvalgets forslag om at forfatterandeler beregnes ved å dele på kvadratroten av antall forfattere. På den ene siden støtter NHH tanken om at man ikke skal «straffe» (spesielt internasjonalt) medforfatterskap, men den foreslåtte modellen vil i uforholdsmessig stor grad premiere forskningsfelt med mange medforfattere. Modellen vil også gjøre at to artikler i samme tidsskrift vil få ulik «verdi» for institusjonene. En artikkel med én forfatter vil få verdien 1, mens en tilsvarende artikkel med 16 medforfattere vil få fire ganger så stor uttelling (verdi 4). Kvadratrotmodellen vil derfor gjøre det lønnsomt å øke antall medforfattere selv om bidraget fra noen kan være marginalt. En slik praksis vil da vanskeliggjøre annet arbeid i sektoren som baserer seg på forskeres publisering, f.eks. ved ansettelse og komiteer som vurderer kandidater til professorkompetanse. Et alternativ som vil stimulere til internasjonalt samarbeid er at forfatterandeler kun beregnes for forfattere fra norske institusjoner (uten kvadratrotmodellen). En publikasjon med en forfatter fra en norsk institusjon og en eller flere medforfattere fra utenlandske institusjon(er) vil gi ett publikasjonspoeng som ikke deles. Dette vil stimulere til mer internasjonalt forskningssamarbeid.

3. Studiekvalitet, studiefinansiering, studentutveksling

- NHH støtter utvalgets forslag i kapittel 7.1 om at NOKUT i større grad enn i dag bør føre målrettet tilsyn med kvaliteten og kostnadene i eksisterende utdanninger. Det bør også innføres et hensiktsmessig system for studentinformasjon til søkere. Dette systemet bør også inkludere private institusjoner.
- NHH mener innføring av egen kandidatindikator er et bra tiltak for sektoren og gir viktige og riktige insentiver for institusjonene.
- Utvalgets forslag om å øke satsen på inn- og utreisende studenter til 10 000 kroner støttes. Institusjoner med en høy grad av ut- og innveksling bruker betydelige ressurser på å få på plass gode utvekslingsavtaler, kvalitetssikre disse over tid, og ikke minst på å drifte studentutveksling. En økning av satsen er et sterkt signal om at disse aktivitetene bør ha høy prioritet. Tilleggssatsen for Erasmus+ utveksling kan være et godt virkemiddel for å stimulere til inngåelse av flere avtaler med europeiske institusjoner. Fra institusjonenes side er det imidlertid viktig å opprettholde et bredt tilbud med god geografisk spredning som tilgodeser studentenes faglige, språklige og kulturelle interesser. Å styre flere inn mot utvekslingsopphold i Europa fremfor andre verdensdeler vil kreve virkemidler rettet direkte mot studentene.
- Det stilles spørsmålstegn ved at studiepoeng på Bachelor og Master skal vektet likt. Ressursene som benyttes for undervisning på masternivå er og bør være høyere enn for bachelornivå. Det er høyere faglig nivå på Master, høyere faglig kompetanse er nødvendig, det er økt spesialisering, det er gjerne mindre kurs, og mer ressurser kreves til individuell veiledning av masteroppgaver.
- NHH støtter ekspertgruppens forslag om at belønningsmidlene for avlagte doktorgrader omgjøres til en stykkprisfinansiering i åpen ramme. Dette forslaget vil gi større forutsigbarhet for institusjonene.

4. Forskningskvalitet og forskningsfinansiering

- Det er viktig at institusjonene selv disponerer bevilgning til forskning. Overføring av bevilgninger fra kanal 1 til kanal 2 vil ikke være hensiktsmessig. NFR bør være et supplement og et instrument til å påvirke forskningens innretning, men prinsippet om forskningsbasert undervisning tilsier at universitetsansatte har rett og plikt til å forske innenfor sin stilling.
- Utvalgets forslag om å stimulere til mobilitet blant yngre forskere støttes. Det er imidlertid viktig at det legges til rette for en enkel administrering av ordningen.

5. Incentiver knyttet til EU og Forskningsrådet mm

- NHH er positive til at EU-incentivene legges i åpen ramme. NHH mener også at størrelsen og innretningen til EU-incentivene i hovedsak virker fornuftig.
- Ekspertutvalget tar til orde for at midler i en felles europeisk forskningsarena/ERA-net ikke skal gi RBO-uttelling. NHH er av den oppfatning at ekspertutvalget ikke begrunner dette valget på en overbevisende måte. EU-prosjekter skal blant annet bidra til økt kvalitet i forskning, innovasjon, verdiskapning, bærekraftig utvikling og velferd. NHH mener at den samme begrunnelsen ekspertutvalget bruker for å gi incentiver for EU-prosjekter i like stor grad er gyldig for ERA-net deltagelse. NHH er derfor av den oppfatning at departementet bør la EU-incentivet også gjelde for ERA-net, slik som er tilfellet i dag.
- NHH støtter forslaget om dobbel EU-uttelling for ERC.
- Ekspertutvalget anbefaler at RBO-uttelling for Forskningsrådstilldelinger fjernes. NHH følger ekspertutvalgets argumentasjon for hvorfor dette er hensiktsmessig og har ingen innsigelser på dette punktet.
- Forslaget om at utdannings- og regionale prosjekter også skal inngå i EU-indikatoren støttes. Utvalget skiller ikke mellom sentrale og desentraliserte EU-midler. Vårt inntrykk er at det hersker usikkerhet i sektoren om denne ordningen skal omfatte desentraliserte program, for eksempel strategiske partnerskapsprogrammer. Gitt at hovedmålsettingen er å stimulere til økt internasjonalisering, bør etter vår mening deltakelse i slike program inkluderes.

6. Samfunns- og næringslivskontakt

- NHH støtter KD og statsrådets argumenter om at samfunns- og næringslivskontakt burde premieres også gjennom finansieringsordningen. Det er vanskelig å finne enkeltindikatorer som fanger dette opp, men det kan tenkes at man kan lage samleindikatorer som tar opp samarbeid både på institusjonsnivå (andel næringslivsbidrag i NFR- og EU-prosjekter, direkte bidrag fra næringsliv til forskningsprosjekter, etter- og videreutdanningssamarbeid) og på individnivå (faglig ansattes offentlige og private verv, formidlingsvirksomhet etc.).

7. Dimensjonering og struktur innen økonomisk-administrativ utdanning

Når det gjelder tilbudet av studieplasser innenfor økonomisk-administrativ utdanning, viser Statistisk Sentralbyrås framskrivninger at kapasiteten på lengre sikt er for stor. Det vil derfor bli behov for tilpasninger over tid. Det er ikke nødvendigvis noen grunn til å frykte dette. På den annen side hevdes det fra mange hold at det allerede er for mange institusjoner og studiesteder innenfor denne delen av sektoren. Økningen i antall tilbydere har vært overraskende. Mange hadde trodd at innføring av 3 + 2 modell ville føre til en reduksjon fordi det ville være krevende for mange å tilby lengre studier innenfor et bredt fagområde. Isteden har utviklingen vært motsatt, med økning i antall studiesteder. Mange av disse studiestedene har færre studenter enn «optimalt».

Noen har spurt seg om finansieringsmodellen kan ha bidratt til denne utviklingen. Noenlunde riktig prising skulle ha forhindret at det ble tilbudt studieprogrammer med få deltakere (i hvert fall «på marginalen»). Forklaringen må da enten være at satsene har vært for høye, eller at det har vært mulig å tilby studieprogrammer med lav kvalitet og lav kostnad for eksempel ved begrenset kurstilbud og utstrakt bruk av timelærere. For å finne ut av dette er det nødvendig med grundigere analyser enn utvalget har kunnet gjøre. Slike analyser burde kunne gjennomføres i forbindelse med evaluering av studieprogrammer som utvalget foreslår i kapittel 7.1 (se ovenfor).

8. Basiskomponenten

Norges Handelshøyskole har notert seg at basiskomponenten har vært gjenstand for mye diskusjon. NHH har for egen del protestert mot fastsettelsen av basisbevilgningen siden innføringen av finansieringsmodellen i 2002. Det er ikke grunn til å tro at høyskolen kommer enda dårligere ut i dag enn den gang. Vi tillater oss derfor å kommentere denne problemstillingen også i denne omgang.

Utvalget konkluderer, basert på analyse av figur 6.5 og 6.6, at det ikke er noe som tyder på at basisbevilgningen har ført til skjevheter. Det kan godt være at det overordnede bilde som her gis, er riktig. Det er ikke urimelig at de «gamle» universitetene har mer midler pr student fordi antall studenter pr lærer er lavere. Dette er likevel en svært enkel analyse på et overordnet plan og kan i hvert fall ikke brukes til å si noe om skjevheter knyttet til enkeltinstitusjoner. NHH er derfor tilhenger av at det nå gjennomføres en grundigere analyse av basiskomponenten etter 10 år med finansieringsmodellen. Dette vil ikke være enkelt, men det vil være fullt mulig med riktig metodikk.

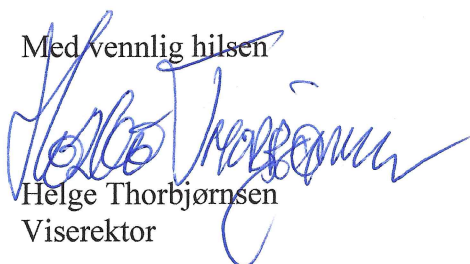
Det hevdes at basisbevilgningen er resultatet av politiske beslutninger som er tatt over tid. Dette er sikkert riktig, men basisbevilgningen er også en følge av mer tilfeldige forhold i utgangssituasjonen. NHH har alltid ment at modellen til dels straffer institusjoner som var meget effektive da modellen ble innført. Med et relativt høyt antall studenter pr lærer da kvalitetsreformen ble innført, har det vært krevende å få finansiert ytterligere vekst i kvalitet. De analyser utvalget har gjennomført bekrefter langt på vei dette. NHH er en institusjon som har nesten bare ansatte med doktorgrad, og med få unntak har alle ansatte 50 % av sin tid til forskning (når en ser bort fra administrasjon). Som vitenskapelig høyskole (spesialuniversitet) må NHH derfor sammenlignes med de «gamle» universitetene. Det fremgår imidlertid klart av utvalgets analyser at NHH er finansiert som en høyskole og knapt nok det.¹

¹ Bildet er enda dystre enn det som fremgår av figur 6.5 og 6.6 fordi virkelig antall studieplasser er betydelig høyere enn det utvalget opererer med. Ingen av studieplassene/bevilgningene som ble innvilget i perioden 2002-2008 er inkludert. Dette gjelder utvidelsen av studietid for siviløkonomstudiet fra 4 til 5 år og økt opptak på masterstudiet. I motsetning til det som fremgår av figur 6.5 har NHH kun fullfinansierte studieplasser og ingen studenter «på marginalen».

Det er også en mer fundamental årsak til at grunnbevilgningen bør gjennomgås på nytt. Verden har endret seg ganske mye de siste tiårene. Fokus på kvalitet, konkurranse og internasjonalisering er blitt mye sterkere. Med nasjonal og internasjonal konkurranse vil kvalitet også koste mer. NHH er en av Norges mest konkurranseutsatte undervisningsinstitusjoner. Vi konkurrerer, i likhet med fagfelt som ingeniørfag og flere realfag, med næringslivet om fremragende fagfolk, og vi konkurrerer innenlands også med en privat institusjon med sterke finansielle muskler (BI) om studenter og fagfolk. Internasjonalisering og kvalitetssatsing krever at en er i stand til å konkurrere med både næringsliv og utenlandske utdanningsinstitusjoner som gjerne kan tilby lønn som ligger langt over det som er vanlig i Norge. I denne situasjonen har NHH vært nødt til å benytte seg av den fleksibilitet som ligger i lønssystemene til å tilby lønnsøkninger som er tilstrekkelig til å beholde og rekruttere nye fagfolk. Over tid har dette gjort at lønnsbudsjettet er blitt hardt presset og har bidratt til å redusere det strategiske handlingsrommet betydelig. En modell som ikke tar hensyn til slike kostnadsforskjeller, vil vanskelig kunne sikre kvalitet i det lange løp.

Avslutningsvis vil vi nevne at NHH, på sektorens vegne, er noe bekymret for effektene av innslagspunktet «år null». Flere Universiteter og Høyskoler, særlig mindre institusjoner, har stor variasjon fra år til år på flere av indikatorene i finansieringsmodellen. Når basis/resultatkomponent skal «nullstilles» et bestemt år kan dette føre til store utslag for enkelte institusjoner. NHH mener derfor at innslagspunktet «år null» kanskje bør beregnes som et snitt av de relevante indikatorene for eksempelvis 2 eller 3 år.

Med vennlig hilsen

Helge Thorbjørnsen
Viserektor

Nina Skage
Administrerende direktør